

biztos kézzel megragadott és papírra vetett emberi arcok, sorsok, főrekrvések, vágyak, hangulatok, a parasztéletforma évszázados kereteiben hánykódó, az azt áttörni akaró és áttörő parasz-  
tok, ébredve és nyújtózkodva, hunyorogva és szemlesütve ujjászületett társadalmunk fényeiben. A parasztság életének ezek az új, eszmei jellegzetességei feszítették szét Németh István elbeszéléseiben a műfaj kereteit. Sajnálunk kell azonban, hogy Németh Istvánhoz, az ábrázoló és hangulatteremtő íróhoz nem emelkedett fel a műfajt teremtő Németh István is. Mert nem tudta megteremteni a témákhoz és az ábrázolás erősségéhez méltó keretet. Ez az igény azonban csak rejtett lehet még egy íróval szemben, akinek most dobták ki frissen a nyomdagépek első kötetét.

De a kötetbe foglalt elbeszélések arról is hírt adnak, hogy írójuk válságban él, megrekedt, ahogy ezt a jelenséget az írók egymás között mondani szokták. Nem Németh István témáiról van szó. A bomló formák, széteső keretek azt bizonyítják, hogy az író elvesztette uralmát fölöttük, felborult az a láthatatlan egyensúly, az a biztonságérzet, amely fennállt az író és élményvilága között, amelyet a kritikus ugyan megérzésének és hallásának lebegő mérlegén észrevesz, de az író sokszor alig figyel fel rá alkotás közben, főleg ha nem bibelődik formai problémákkal, mert azok szokták először is felszínre dobni az írónak belső válságát. A kötet elbeszéléseinek egy része erről a Németh Istvánról beszél. Ehhez csatlakozik még a megcsappant múgond, az elnagyolt ábrázolás, a szétfutó végkifejlődés, sokszor az erőszakolt pointe, a felszínes stílus-megoldás.

És mégis, e jelek ellenére is, Németh István elbeszélései szuggesztívek, minden elbeszélésében feltűnik egy-két kép, egy-egy remek jellemzés, pompás részlet, amely megragadja az olvasót, belemar képzeletébe, munkára serkenti azt és így

az olvasó mintegy kiegészíti az írást ott, ahol a veszt iramából, csökken benne a közlés intenzivitása, ellanyhul és nem tartalmazza már az író élményeinek teljében megalkotottakat. Ilyen írói remeklésnél az ábrázoló művész mesteralkotásánál érezni igazán, hogy Németh István olyan elsőrendű, annyira igaz és mély parasztélményekkel rendelkezik mint senki itt nálunk írói körökben. Ilyenkor lehullik minden vérszegény részlet és megjelennek parasztjaink a maguk igazi valóságában: borostásan, pálinkásan, gond-  
dal és szenvedélyekkel tétezetten, félénken vagy bátran, ahogy családi örökségük beléjük gyökerezett szemléletmódjukat. Levegő után kapkodva és harsogóan élve, lélegezve. Kicsit sután — ostobán a rájuk szakadó sok újtól, a körülöttük növő, haragoszöld új, szocialista élettől, amely nem nézi a jelent és a jövőt pár hold barázdájának horizontjából, hanem mélyen beleszánt és gyökerestől kitép mindent ami korhadó, régi, burján és gaz ebből a „parasztkirályságból”, és amely új és friss, éltető nedvvel teli humuszba új magvakat akarja aratásba szökkenteni. És a boldogan kétkézzel a szocializmusha kapaszkodó parasztokat látnak, akik felmérték már önmagukat és helyzetüket. Ilyenkor érezzük, hogy Németh István olyan emberismerő, annyira ismeri parasztságunk életének minden csinját-bínját, annyira agyába vésődtek élményei, hogy azokat ha lemeztelenítve mondja is el, már akkor is élnek, már akkor is elbeszélések, mert az életet tartalmazzák, a mi embereink életét hozzák.

Következik mindezekből, hogy a kötetbe foglalt elbeszélések értéke egyenetlen, kiegyensúlyozatlan, az író Németh István arcéle még nem kiforrott, nem markánsan vetődik elénk elbeszéléseiből. De néhány részlete bizonyítja, hogy Németh István szenvedélyes szeretettel végzett kutatómunkájának érett, művészien kiforrott gyümölcseit bizton várhatjuk.

Bori Imre



Rippl-Rónai József

Családunk